

УДК 378.046:372.46

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Паласевич І.Л., к. пед. н.,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті розкрито особливості підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до комунікативно-мовленнєвої діяльності з дітьми дошкільного віку. Доведено, що у формуванні готовності майбутніх вихователів до означеного виду діяльності важливими є органічне поєднання теоретичного й практичного компонентів підготовки; врахування кваліфікаційних вимог під час конструювання навчальних планів і програм на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях; інтеграція навчальних предметів та встановлення міжпредметних зв'язків.

Ключові слова: *зміст підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, комунікативно-мовленнєва діяльність, готовність вихователя до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності, діти дошкільного віку.*

В статье раскрыты особенности подготовки будущих специалистов дошкольного образования к коммуникативно-речевой деятельности с детьми дошкольного возраста. Доказано, что в формировании готовности будущих воспитателей к указанному виду деятельности важны органическое сочетание теоретического и практического компонентов подготовки, учет квалификационных требований при конструировании учебных планов и программ на всех образовательно-квалификационных уровнях, интеграция учебных предметов и установление межпредметных связей.

Ключевые слова: *содержание подготовки будущих специалистов дошкольного образования, коммуникативно-речевая деятельность, готовность воспитателя к организации коммуникативно-речевой деятельности, дети дошкольного возраста.*

Palasevych I.L. THE CONTENT OF TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL SPECIALISTS TO COMMUNICATIVE LANGUAGE ACTIVITIES

The article is exposed the preparation features of future specialists of preschool education to communicative language activities with preschool children. It is proved that the formation of prospective teachers to the definite activity is the structural combination of theoretical and practical components of the training; taking into account the qualification requirements in creating of curriculum at all educational and qualification levels; integration of subjects and organization of interdisciplinary connections.

Key words: *content of preparation of future preschool specialists, communicative and speech activity, readiness of teacher to communicative language activities, pre-school children.*

Постановка проблеми. Модернізація сучасної системи вищої освіти України передбачає якісно нову підготовку фахівців дошкільної галузі, здатних до активної, творчої професійної діяльності. В умовах педагогічних ВНЗ така підготовка має передбачати не лише засвоєння теоретичних знань, а й забезпечувати професійне становлення майбутнього вихователя, увиразнення його уявлень про себе як спеціаліста дошкільної освіти, а також про власне потенційне майбутнє. В освітньому просторі вищого навчального закладу зазначені уявлення інтегруються в особистісну модель професійного зростання. Тобто сучасний вихователь дітей дошкільного віку має бути професійно компетентним – здатним застосовувати свої знання та вміння на практиці.

Опанування фаху та присвоєння кваліфікації забезпечують випускникам вишів можливість працевлаштування та ефективно

виконання професійно важливих завдань, самостійне здійснення педагогічного процесу в умовах різних типів дошкільних навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів досліджено у працях Г. Беленької (модель формування професійної компетентності вихователів в умовах ступеневої підготовки) [1], О. Богініч (шляхи удосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти), З. Борисової (сучасні технології науково-педагогічної підготовки майбутніх фахівців) [9], Т. Котик (змістовий та процесуальний аспекти підготовки майбутніх педагогів до навчання дошкільників рідної мови) [4], І. Луценко (теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей) [6; 7] тощо.

Підготовку студентів до педагогічної діяльності дослідники пов'язують з її кінцевим результатом – формуванням готовності до певного виду педагогічної діяльності [5, с. 74]. Так, готовність вихователя до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності з дітьми І. Луценко розглядає як «індивідуальний результат професійної підготовки, що охоплює сформовані професійно важливі комунікативні якості особистості, професійні цінності й мотиви, дитиноцентристську спрямованість, теоретичні і методичні знання, комунікативно-мовленнєві вміння професійно-мовленнєвого спілкування з дітьми» [7, с. 17]. Дослідницею виявлено тенденції процесу ефективної підготовки майбутніх вихователів до комунікативно-мовленнєвої діяльності, які виявляються у взаємозв'язках і взаємозалежностях між сформованістю емоційно-ціннісного ставлення до дитини і вибором суб'єкт-суб'єктної моделі взаємодії з нею, станом відчуття психологічної близькості до світу дитинства і розвитком схильності до практики мовленнєвого спілкування з дітьми, опануванням структури особистісно розвивального професійно-мовленнєвого спілкування і успішністю практичної реалізації завдань організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку, сформованістю теоретико-методичних знань і здатністю до оціно-рефлексивної діяльності [7, с. 22].

Постановка завдання. Актуальність проблеми та недостатнє її розв'язання зумовили завдання пропонованої статті – аналіз змістових аспектів підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності з дітьми дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка дошкільних педагогів у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка здійснюється на першому (бакалаврському), другому (магістерському), а також третьому (освітньо-науковому) рівнях вищої освіти. Бакалаврам присвоюється кваліфікація вихователя дітей дошкільного віку, магістри ж можуть обіймати посади викладача дошкільної педагогіки та психології; організатора дошкільної освіти; вихователя дітей дошкільного віку у дошкільних навчальних закладах різних типів.

Зазначимо, що складниками підготовки вихователя на освітніх рівнях «бакалавр» та «магістр» є цикли загальної та професійної підготовки та відповідні їм нормативні та варіативні (за вибором ВНЗ / студента) навчальні дисципліни. Вони забезпечують теоретичну та практичну підготовку майбутніх фахівців.

На нашу думку, вивчення кожної з навчальних дисциплін, як *загального*, так і *професійного* компонентів, певною мірою впливає на готовність до комунікативно-мовленнєвої діяльності вихователя на особистісному рівні, адже студенти вчать-ся спілкуватися, збагачують свій словниковий запас, поглиблюють власні професійно-мовленнєві вміння. Та є навчальні курси, змістом яких спеціально передбачено удосконалення комунікативно-мовленнєвих умінь і навичок майбутніх фахівців відповідно до вимог професії дошкільного педагога.

Зокрема, базовою для всіх спеціальностей є *професійно-педагогічна* складова частина підготовки, яка надає знання про дитину як особистість, як об'єкт майбутньої діяльності. Основою такої підготовки є вивчення психолого-педагогічних дисциплін, до яких належать педагогіка (загальна, дошкільна, дидактика, теорія виховання, основи педагогічної майстерності, педагогічна етика, педагогічні технології та ін.), історія педагогіки, психологія (загальна, дошкільна, педагогічна та ін.). У процесі навчання студенти оволодівають відповідними знаннями, сучасними теоріями й поглядами, в них формуються професійно-педагогічна спрямованість, педагогічний світогляд, орієнтації, здібності (гностичні, конструктивні, комунікативні).

Важливою для майбутнього фахівця є *методична* компонента, яка забезпечує його підготовку до реалізації державних стандартів освітньої галузі «Дошкільна освіта» в різних типах навчальних закладів.

Одне з центральних місць у методичному циклі професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів посідає курс «*Дошкільна лінгводидактика*», з огляду на роль мови й мовлення в житті суспільства й окремої особистості. Власне, її найперше завдання – формування готовності майбутнього фахівця до комунікативно-мовленнєвої діяльності з дітьми дошкільного віку в контексті удосконалення основних компетенцій: мовної, мовленнєвої, лінгвістичної, літературної, фольклорної, риторичної, методичної та ін.

Орієнтація професійно-педагогічної діяльності вихователя на мовленнєвий розвиток дітей від народження до школи передбачає формування у студентів під час навчання у виші умінь аналітично спостерігати за мовленням дітей, діагностувати і вчасно коригувати їхні мовленнєві недоліки. Здійснення ефективної мовленнєвої підготовки дошкільників в умовах навчальних закладів потребує від майбутніх вихователів не лише міцних теоретичних знань і умінь,

а й педагогічного такту, любові до дітей, розсудливого й відповідального ставлення до них.

Упродовж вивчення «Дошкільної лінгводидактики» студенти набувають умінь спостерігати за розвитком мовлення й навчанням дітей рідної мови на заняттях та у повсякденні, за потреби – укласти програму індивідуальної роботи з дитиною; самостійно поглиблювати власні професійно-мовленнєві знання, вміння і навички; доцільно підбирати та застосовувати на практиці ефективні форми, методи й прийоми навчання дітей рідної мови; використовувати відповідно до віку дітей та програмних завдань засоби організації мовленнєвої діяльності; добирати методи і прийоми виховання звукового аспекта мовлення дітей, розвитку їхнього словника, формування граматичної правильності мовлення, розвитку зв'язного мовлення дітей у різних вікових групах; планувати роботу з розвитку мовлення дітей у дошкільному навчальному закладі; здійснювати співпрацю з батьками з розвитку рідного мовлення дітей, прилучення їх до національно-духовної спадщини українського народу [8, с. 4].

Окрім цього, майбутні вихователі оволодівають комплексом чинників комунікативно-мовленнєвої компетентності, а саме:

– *теоретико-методологічним*, що включає знання наукових філософських, психологічних, природничих засад методики навчання рідної мови у дошкільному закладі;

– *лінгвістичним*, що передбачає озброєння студентів науковими знаннями з мовознавства, які є обов'язковою умовою ефективно розробки навчальних технологій мовленнєвої діяльності та спілкування дітей дошкільного віку з кожного розділу методики;

– *когнітивним*, що спрямований на ознайомлення майбутніх вихователів із Базовим компонентом дошкільної освіти, програмами та навчально-методичними посібниками з розвитку мовлення дітей на різних етапах дошкільного періоду;

– *лінгводидактичним*, що має на меті озброєння студентів варіативними технологіями розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови (від народження до 6 років); формування у них системи лінгводидактичних знань, умінь і навичок;

– *проектно-прогностичним*, що передбачає формування у студентів умінь і навичок планування різних видів роботи з розвитку мовлення: у різних вікових групах, із дітьми різних категорій і соціальних умов проживання (обдаровані діти, діти з тимчасовою затримкою мовленнєвого розвитку, з мовленнєвими порушеннями, або ті, які

виховуються у дошкільних закладах різного типу, дитячих будинках тощо);

– *корекційним*, орієнтованим на прищеплення студентам навичок коригування порушень у мовленні дітей дошкільного віку;

– *аксіологічним*, мета якого – формування у майбутніх вихователів знань, умінь і навичок оцінки та контролю за навчально-мовленнєвою діяльністю дітей, професійно-мовленнєвою діяльністю педагогів, самооцінювання ефективності процесу навчання мови [2, с. 8–9].

У формуванні готовності майбутніх вихователів до комунікативно-мовленнєвої діяльності важливою є систематична робота з художньою літературою як цілеспрямований процес формування їхніх уявлень про можливості і способи її використання у вихованні й навчанні дошкільників, набуття майбутніми вихователями практичних умінь та навичок упровадження ефективних форм і засобів у роботу з дітьми дошкільного віку. Цьому сприяє вивчення навчальних дисциплін «Дитяча література», «Культура мовлення та виразне читання», «Іноземна мова», «Дитяча література іноземною мовою».

Навчальний курс «Дитяча література» спрямований на ознайомлення майбутніх фахівців із виховним потенціалом та естетичним багатством художніх творів дитячої української та зарубіжної літератури, що входять у коло читання дітей дошкільного віку. Студентам необхідно навчитися самостійно аналізувати твори дитячої літератури, правильно добирати та оцінювати, інтерпретувати й використовувати їх на практиці; розуміти виховне і пізнавальне значення кожного твору, щоб за допомогою художнього слова збагачувати емоційно-чуттєву сферу дітей, розвивати їхні ерудицію, естетичні смаки, фантазію, творчі здібності, читацькі інтереси. Через слухання художніх творів формується, збагачується й активізується словниковий запас дитини.

Для дитини дошкільного віку прослуховування художнього тексту – це джерело інтонаційної виразності, взірць правильної вимови. Тому важливим завданням навчального предмету «Культура мовлення та виразне читання» є постійне підвищення рівня культури мовлення майбутнього вихователя, пов'язаної з правильністю мови, мовною майстерністю, стилістичним чуттям слова, доречністю використання варіантних мовленнєвих форм. Студентам необхідно вміти виразно читати, переказувати художні твори, володіти мовленнєвими, екстралінгвістичними та інтонаційними засобами виразності, передавати літературний текст змістовно, чітко, логічно й послідовно.

Очевидно, що майбутні вихователі мають бути обізнаними з різних галузей мистецтва, естетично розвиненими особистостями з витонченим художнім смаком та інтересом до художньої творчості, володіти певними літературознавчими, мистецтвознавчими знаннями, а також ефективними сучасними методами організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей на різних етапах дошкільного дитинства, оскільки художньо-мовленнєва діяльність (завдяки унікальній ролі мови) об'єднує різні види дитячої діяльності (образотворчо-мовленнєву, театральну-мовленнєву, музично-мовленнєву, літературно-мовленнєву).

Для забезпечення мовної компетенції студент повинен, насамперед, опанувати лексичний матеріал із передбачених тем навчання та мовленнєві моделі найтипівіших ситуацій, що є характерними для спілкування. Предметом вивчення іноземної мови стає не лише мовна система, а й мовленнєва діяльність, тобто мовленнєва взаємодія засобами цієї мови та культури народу – носія мови, що зумовлює важливість лінгвокраїнознавчого та суто країнознавчого аспектів дисципліни. Основне призначення іноземної мови як освітньої галузі – стати засобом спілкування завдяки сформованим навичкам та умінням в усіх складових частинах мовленнєвої діяльності: говорінні, аудіюванні, читанні та письмі. У свою чергу, сформована мовленнєва компетенція забезпечує доступ до інших національних культур і до світової культури, що є суттєвим внеском у підвищення рівня професійної освіти та розширення загального світогляду студентів.

Вважаємо, що формування професійно-мовленнєвої готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку важливо здійснювати шляхом інтеграції лінгвістичної й методичної підготовки на основі міждисциплінарних зв'язків. Під час викладання навчальних курсів у педагогічному ВНЗ виняткове значення надається узгодженню дій викладачів різних дисциплін, сумісному міжпредметному плануванню з метою з'ясування можливостей кожного навчального предмету впливати на формування фахової готовності, усунення дублювання матеріалу, створення міжпредметних схем, таблиць, словників і методичного забезпечення до них, збагачення варіативних підходів до використання міжпредметних зв'язків у системі фахової підготовки студентів [4, с. 222].

І. Луценко вказує на те, що міжпредметні зв'язки та методика їх використання мають діяти як спеціально створена методична система, бути наскрізним механізмом,

який забезпечує формування професійної компетентності. Основу створення такої системи, на її думку, становлять ключові поняття з визначеного кола навчальних дисциплін. Водночас науковець досліджує використання міжпредметних зв'язків та інтеграції у змісті підготовки вихователів, наголошує на необхідності їх координованого застосування в сучасній освіті. Організація міжпредметних зв'язків виконує допоміжну функцію в процесі вивчення певної теми, або функцію прискорення процесу навчання, закріплення знань, повторення. Інтеграція ж, навпаки, має на меті створення нового цілого на основі виявлення однотипних елементів і частин у кількох різних до об'єднання одиницях, шляхом їх взаємного пристосування та об'єднання в моноліт, якого раніше не існувало [6, с. 205]. Йдеться про впровадження інтегрованих навчальних курсів у формі спецкурсів, спецпрактикумів, які б посилювали професійну підготовку фахівців.

Проблема оволодіння основами професійного мовлення і мовленнєвою поведінкою вихователя може бути успішно вирішена в тому випадку, коли це навчання буде засноване на єдиній концепції, на базі цілісного курсу, адресованого студентам педагогічного вузу. Основою цієї концепції може стати компетентнісний підхід, орієнтований на пошуки, теоретичне осмислення і практичне втілення оптимальних шляхів оволодіння ефективним, успішним мовленням. Цей процес має забезпечуватися органічною єдністю *психологічних, педагогічних і методичних знань*.

Одним із таких інтегрованих курсів є «*Основи педагогічної майстерності*». Його мета – ознайомити студентів із сутністю та методикою професійної діяльності дошкільного педагога з позицій спілкування; сприяти засвоєнню основ педагогічної техніки, індивідуального стилю роботи з дітьми; підготувати до успішної організації педагогічної взаємодії у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів; розвивати гуманістичне педагогічне мислення, творчу уяву, педагогічну культуру та професійну самосвідомість. Так, однією з тем є «*Техніка мовлення вихователя дошкільного навчального закладу*», під час вивчення якої удосконалюється формування комунікативних умінь і навичок майбутніх вихователів. На заняттях студенти вчать за допомогою мовлення привертати увагу дітей до себе, але не відволікати їх від основного матеріалу заняття, а також мотивувати їх до активної мовленнєвої діяльності. Майбутні фахівці мають знати артикуляційні, тембральні, тональні особливості вимо-

ви, уміти обирати відповідне до конкретних умов звучання голосу, а визначаючи динаміку, темп, тембр, не забувати про чітку вимову звуків, складів, фраз, уміння робити логічні паузи і наголоси.

Окрім цього, на практичних заняттях студенти вчаться моделювати педагогічні ситуації, знаходити компромісні шляхи їх розв'язання; проводять виховні бесіди, вправляються у створенні комунікативних ситуацій із метою адекватного використання інтонації, підтримки позитивних емоцій вихованців, позбавлення від негативних засобів педагогічного спілкування. Також студенти набувають вміння надавати у власному спілкуванні зразки ввічливого, доброзичливого ставлення до інших, з метою якісної організації навчально-виховного процесу; допомагати вихованцям налагоджувати мовленнєві контакти і практичні дії з ровесниками, створювати умови для виникнення і розвитку приятельських стосунків у групі; ефективно взаємодіяти з учасниками навчально-виховного процесу тощо [10, с. 44–47].

Під час подальшого формування професійно-мовленнєвої готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку на освітньому рівні «магістр» вивчається курс «Методичний супровід комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей», метою якого є удосконалення методичної компетентності майбутніх фахівців щодо організації та керівництва комунікативно-мовленнєвою діяльністю дітей.

Упродовж вивчення зазначеної навчальної дисципліни студенти удосконалюють уміння здійснювати спостереження за комунікативно-мовленнєвим розвитком дітей у спеціально організованій й ініціативній, самостійній діяльності; враховувати його результати в процесі проектування комунікативно-мовленнєвого середовища групи дошкільного навчального закладу; планувати організацію дитячих видів діяльності, взаємодії і відносин у структурі особистісно розвивального комунікативно-мовленнєвого середовища; моделювати проблемні комунікативно-мовленнєві ситуації, бесіди та аналізувати комунікативну поведінку учасників монологічної й діалогічної взаємодії; дотримуватися етичної та комунікативної культури в мовленнєвій діяльності; формувати емоційно-ціннісне ставлення до дитини як суб'єкта спілкування, схильність до практики мовленнєвого спілкування з дітьми дошкільного віку.

Як бачимо, пошук оптимальних умов формування готовності до комунікативно-мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців здійснюється шляхом взаємопроникнення теоретичної, практичної й методичної

підсистем процесу навчання, що забезпечує набуття студентами досвіду професійно-мовленнєвої діяльності.

Трансформувати теоретичні знання, набуті під час вивчення навчальних дисциплін, допомагають різні види педагогічної практики, у процесі проходження яких у студентів формуються вміння: діагностувати рівні мовленнєвого розвитку дітей, урахувувати результати діагностики у навчально-виховній роботі, планувати її; створювати навчально-розвивальне, предметно-ігрове, мовленнєве середовище в закладах освіти; організовувати ігрову діяльність дітей як засіб їх комунікативно-мовленнєвого розвитку тощо. Практика дає змогу сформувати в умовах природного педагогічного процесу методичну рефлексію, коли для вихователя предметом його роздумів стають засоби і методи власної педагогічної діяльності. Аналіз власної діяльності практикантів сприяє усвідомленню труднощів, що виникають у роботі, і пошуку правильних шляхів їх подолання [3, с. 142–143].

Таким чином, проблема формування готовності до комунікативно-мовленнєвої діяльності вихователя дітей дошкільного віку передбачає, насамперед, усвідомлення вимог до фахівця, його професійних комунікативних якостей, розуміння на цій основі змісту освіти майбутніх кадрів. Завданням сучасних науковців є чітке визначення кількості нормативних та варіативних навчальних дисциплін, які мають вивчати студенти. Адже формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього вихователя відбувається на межі перетину результатів психолого-педагогічної, методичної підготовки та його власних ціннісних особистісних орієнтацій у професійній діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. У професійному розвитку та формуванні готовності майбутніх вихователів до комунікативно-мовленнєвої діяльності важливими є: органічне поєднання теоретичного (зміст навчальних дисциплін) і практичного (організація дидактичного процесу, педагогічна практика) компонентів підготовки вихователів; врахування кваліфікаційних вимог під час конструювання навчальних планів і програм на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях; інтеграція навчальних предметів та встановлення міжпредметних зв'язків у системі фахової підготовки студентів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективними напрямками подальших досліджень є аналіз інноваційних технологій підготовки майбутніх фахівців до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності з дітьми дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беленька Г. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / Г. Беленька. – Київ, 2012. – 40 с.
2. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі освіти : програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів освіти спеціальності «Дошкільне виховання» / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2002. – 48 с.
3. Івах С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти під час проходження педагогічної практики / С. Івах, І. Паласевич // Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук. пр. Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Вип. XXXVII. – Харків, 2014. – С. 139–145.
4. Котик Т. Українська дошкільна лінгводидактика : історія, здобутки, перспективи / Т. Котик. – Одеса : СВД М.П. Черкасов, 2004. – 296 с.
5. Куліш Р. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності / Р. Куліш // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського. – 2014. – Вип. 1.45 (106). – С. 73–77.
6. Луценко І.О. Підготовка майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку : монографія / І.О. Луценко. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 392 с.
7. Луценко І.О. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка / І.О. Луценко. – Київ, 2013. – 40 с.
8. Паласевич І. Дошкільна лінгводидактика. Частина I : методичні матеріали до семінарських занять [для фахівців ОР “Бакалавр” напрямку підготовки 6.010101 “Дошкільна освіта”] / І. Паласевич. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. – 112 с.
9. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г.В. Беленька, О.Л. Богиніч, З.Н. Борисова та ін.; за заг ред. І.І. Загарницької. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 310 с.
10. Федорович А. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. : тексти лекцій [для фахівців ОР “Бакалавр” напрямку підготовки 6.010101 “Дошкільна освіта”] / А. Федорович. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 124 с.